

УДК 343.13(477)

Стратонов В. М., Луценко А. А.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ КПК ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Необхідною умовою приведення прав учасників кримінального процесу до міжнародних стандартів є вдосконалення юридичної техніки, тобто способів вироблення юридичних положень, що формуються в кримінально-процесуальному законодавстві. Це один з основних напрямків забезпечення стабільності нормотворчої діяльності в кримінальному процесі. У цьому розумінні юридична техніка, розроблена у достатньому ступені, стає дисциплінуючим фактором, бар'єром, перешкодою на шляху прагнень до самоуправних дій.

Можна виділити основні аспекти юридичної техніки – сукупність засобів (юридична термінологія, юридичні конструкції) і прийомів (прийоми викладу юридичних норм, система відсилань і т.д.) технічного порядку; правила найбільш раціонального складання і правильного викладу правових актів. Юридична техніка дозволяє забезпечити досконалість закону.

В Україні досить повчальним є аналіз досвіду нормотворення зарубіжних країн. Наприклад, закріплення в кримінально-процесуальному законі РФ бланків процесуальних документів. Але приймаючи його до уваги, не слід їх повністю копіювати, так як поряд з цим виникає ряд додаткових труднощів. Позитивний досвід інших держав доцільно використати для розроблення власного законодавства відповідно до вимог сьогодення.

Аналіз історії формування та становлення, а також сучасний стан юридичної техніки кримінально-процесуального законодавства України та зарубіжних держав дозволяє зробити висновки:

У кримінально-процесуальному законодавстві різних років допускалися невідповідності вимогам юридичної техніки.

За 34 роки свого існування КПК УРСР та України перетерпів багато (близько семисот) змін і доповнень. Новели для складної системи кодексу підходили не завжди, іноді виникали внутрішні протиріччя. Одні усували – з'являлися інші. На сьогодні в ньому багато неузгодженостей, термінологічних, стилістичних та інших мовних недоліків.

Наявність стилістичних помилок в текстах призводить до неоднозначного сприйняття правових норм, ускладнення їх усвідомлення і роз'яснення як для осіб, що не мають юридичної освіти, так і для юристів.

Тому дотримання вимог юридичної техніки є необхідною передумовою прийняття нового Кримінально-процесуального законодавства, де повинно враховуватись високий рівень культури, перш за все мови, досягнення вітчизняної і зарубіжної кримінально-процесуальної науки, стан правозастосовчої практики в Україні та перспективні напрями відповідного законодавства інших держав.

**ВДОСКОНАЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ КПК ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРАВ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА**

Важливо не просто дотримуватись правил юридичної техніки, але й витримувати загальний стиль законодавства. Загромадженість його декларативними положеннями, закликами, побажаннями тощо, девальвують юридичні засоби впливу на суспільні відносини. Прикладом такої загромадженості, окрім вищенаведеного, може бути, наприклад, ч. 2 ст. 191 КПК України, у якій зазначається, що спеціаліст, запрошений для участі у огляді, має бути не заінтересованим у результатах справи, хоча така вимога стосується всіх спеціалістів, які беруть участь у кримінальному судочинстві, про що зазначається у ч. 1 ст. 1281 КПК України. Ч. 1 ст. 127 КПК України вимагає при провадженні обшуку, виїмки, огляду, пред'явленні осіб і предметів для влізання, відтворенні обстановки й обставин події, опису майна обов'язкової присутності не менше двох понять. Тому немає необхідності у повторному нагадуванні у кожній із статей, що регламентують порядок провадження і оформлення даних процесуальних дій про кількість понять, які мають бути при цьому присутніми. Так, ст. ст. 174; 191 КПК України вимагають присутності не менше двох понять при провадженні слідчих дій, які ними регламентуються, а в ст. 175; ст. 181; ст. 192 вимагають присутності двох понять; і лише ст. 1871, ст. 126, ст. 194 вимагають присутності понять, не визнаючи їх кількості [1 С.201 – 209.].

Крім того, в тексті КПК України 1960 року трапляються ненормативні словосполучення й неюридична термінологія, що знижують його юридичну досконалість, наприклад: розшукні дії (ч. 3 ст. 114 КПК України), нові особи (ч. 2 ст. 275 КПК України), попередня стаття (ст. 287, ч. 1 ст. 299 КПК України), допитані свідки не зносилися з недопитаними (ст. 293 КПК України), судова справа (ч. 3 ст. 407 КПК України), способи злочину (ч. 3 ст. 426 КПК України), справа про неповнолітнього (ч. 1 ст. 439 КПК України) тощо [2 С. 124-127.].

Недосконалість юридичної техніки зустрічаємо і при внесенні змін до КПК України. Візьмемо, наприклад, Рішення Конституційного Суду України № 3-рп/2003 від 30.01.2003. Рішенням визнано неконституційними зміст ч. 6 ст. 234 і ч. 3 ст. 236 КПК України. Аналогічний зміст має і ч. 4 ст. 110 КПК України, проте про визнання її неконституційною у вищесказаному Рішенні Конституційного Суду України не йдеться.

Постала необхідність створення нового кримінально-процесуального закону, в якому було б враховано не тільки позитивний досвід правотворчості СРСР і розвинених західних держав, досягнення суміжних галузей права, а й використані досягнення лінгвістики та законодавчої стилістики, покликані узагальнити кращі варіанти мовної діяльності законодавця, застосовувати закономірності та правила словникових і граматичних ресурсів мови – з тим розрахунком, щоб мова стала реалією законодавчої волі, мовленнєвою формою законодавчого твору. Необхідно об'єднати знання і зусилля юристів та лінгвістів на базі їх тісного органічного союзу, який відображає єдність змісту та форми в праві.

На етапі підготовки законопроектів до розгляду у Верховній Раді України, акти повинні проходити не тільки правову експертизу юристів у комітеті Верховної Ради України, а й лінгвістичну. На сьогоднішній день функція лінгвістів полягає лише в редагуванні текстів, у законотворчій практиці лінгвістична експертиза законопроектів відсутня. Це призводить до того, що виникають казуси у

законотворчій діяльності парламенту, коли розв'язання проблем правильності лінгвістичного вживання термінів, які використовуються у проекті закону, вирішуються шляхом голосування [З С. 159 – 162.].

Тож саме сьогодні, перспективи розвитку суспільства ставлять проблему щодо експертного лінгвістичного аналізу текстів закону. Кримінально-процесуальний закон – не виключення.

Юридична техніка – це самостійний напрямок в загальній теорії права. Розгляд юридичної техніки через призму кримінального процесу, і подальший розвиток цього вчення є нагальним завданням правової науки.

Глибокі дослідження в даній сфері і широке впровадження їх результатів у практику будуть сприяти не тільки удосконаленню кримінально-процесуального законодавства, а й упорядкуванню системи національного законодавства, а це в свою чергу - крок до Європейського співтовариства.

Література

1. Стратонов В.М. Луценко А.А. Кримінально-процесуальний закон: недосконалості юридичної техніки // Вісник Запорізького юридичного інституту №4. – 2003.
2. Демченко В., Стратонов В. Кримінально-процесуальний закон: стилістичні проблеми. // Право України. - 2002. - №11.
3. Юрчук р.Ю. Експертний лінгвістичний аналіз як елемент нормотворчої діяльності // Вісник Нац. універс. внутр. справ. – 1999. – №7.

Надійшла до редакції: 20.10.2005 р.